

Н. С. ХРУЩЕВОЙ үгэһэн харюу

«БАЛТИКА» ГЭЖЭ ТУРБО-ПРОХОДОЙ БОРТ, сентябрь 13

Асуудалнуудта харюусыт, Английн «Дейли экспресс» газетын редакторай гуйлгатай телеграмма «Балтика» гэжэ Турбо-проходой борт дээрэ Н. С. Хрущевой нэрэ дээрэ ороо. «Дейли экспресс» газетын асуудалнуудта Н. С. Хрущевой үгэһэн харюу дордоно.

Асуудал. Манай эрьбэ зубшан газетта Британиин олонитэдэ юу байнабта?

Харюу. Тон түрүүндэ, Британиин үнэн зүрхэнэй амар-дургэхэ хүсэлтэй байнаб. Союзда манай ойлгодо-лоор, манайшье, Британиин олонитын нанал бодол мүнөө-үлэс хоорондын шухалын шуха-асуудалуудаар тааралдана.

Британиин олонитэ хадаа, — оло-лоо гэдэн угыс тон үргэнээр хэлэнэб, — арадуудай, гүрэн-эй хоорондох харилсаае най-шаха, хүйтэн дайнай байдалыс хараа, буу ээбсэгэ хуряаха хадаа эхлээ хэжэ гэдэн хараа бо-баримтална. Энэ хадаа бүхы дээрэ эб найрамдал хангаха-ралаа хэргэтэй. Бидэнэр ба-римиин хараа бодол баримтална.

Зүгөөр уласхоорондын шу-луу шухала асуудалнуудыс оло-лоо талаар танайда ондоо-лоо болоннууд, али ондоо-лоо дараа бодолнууд бии, тэдэ-нэ дахин дабтажа хэлэнэб, би-ританиин олонитойн эб найрам-далыс али барисаанай түлөө бай-наб. Британиин үргэн олон олонит-тай хэлэнэб. Тиммэхэ танай олонитэдэ амжалта хүсэхэ, тааралдай, хани барисаанай, үнэн зүрхэнэй хоорондоо амгалан-тай эргэ оршон байхын түлөө-дэ гүрэнүүдэ хуряагуу хүсэхэ байна. Эсд оролдоотойгоор, эридэ тэмсэбэл энээнине туй-лаа болохо. Арадуудай хоорондо-о амгалан тайбан байдал, хани ба-римиин гээшэ хүсэ шадалаа, орол-доо эрмэлзлэхэ гамнахаар бэшэ найхаа зорилго мүн.

Асуудал. Танай США-да айлша-ны Нью-Йоркын Манхеттен шэ-рээр хизаарлаха тухай Амери-кын засагаархидай шиндхэбэринэ-й гэжэ сэгнэхэ байна?

Харюу. Та г-н редактор, һонин асуудал табигтай. Гүрэнэй депар-таментын тунхалдаһан шиндхэбэ-ринэ сэгнэлгээр та бидэ хоёр ад-уудуу ханаа бодолтой байнабди-дэ би өөрөө ханаа хушэнэб, би шиндхэбэринэ зүб, нигэжэ хи-ншадлаха гээшэ үнэндэ хадаа зүй-лэ гэжэ та тоолоо хаа, нимэ асуу-далта табигтай. Иимэ асуудал та-наа хадаа энэ шиндхэбэринэ зүй-гүй тоолоно ёһотойт. Танай нанал-тай зүбшөөгдэхэ байна. Энэ шиндхэбэринэе бишье зүйтэй бэшэ ханаанаб. Юундэ би тингэжэ-дэ гэхэдэ, минни айлша-ны хизаарлаха тухай шиндхэ-бэринэ абанай правительство засе-дэ минни ошожо абанан тэрэ-нээнээн ажал-ябуулгада най-шенэ хүсөөгүй гээшэ аабдаа. Ти-нхэ шиндхэбэринэ ёһотой. Нэгдэ-дэ Национ Организациин Гене-ральна Ассамблей дээрэ табигда-ха асуудалнуудыс шиндхэхэ хэ-рэгтэ тэрэ правительство ханалаа-й байна.

Асуудал. Холбоото Штадуудай-н правительство хүн түрэлтэнэй шу-луу шухала, хойшолоулашагүй асуудалнуудыс шиндхэхэ харгыс үнэн зүрхэнэй бэдэрхэ гэе хаа, на-мэ нимэ байдалда оруулха гэхэ-тэй байгаа. Иимэ шиндхэбэринэ ха-на минни түлөөлжэ ябанан мүн энэ шиндхэбэринэ баталан-тай ороной правительство хоёр-нэ хоорондо үгээ найнаар ойл-гоходо тулалхагүй байна бшуу.

Харюу. Бидэнэр ямар нэгэн хүндэ-дэ али ямар нэгэн нинтэ-полити-кэсэ байгууламжада найнаар гү-рэнүүд хандаагаараа хүтэ-дэ гэхэдэ, харин манай газар-тай дээрэ ямар бодото байдалыс-төөд байһаниие хараадаа абаха-рэгтэйбди. Мүнөөдэрэй байдал-да дээрэ хэлэ хэлэн оронүүдта тог-тоод амжалтатайгаар хүгжэжэ-дэ ханаа гадна, хүгжэлтынгөө та-мар хуушанай, капиталтичкэсэ байгуулаагыс ахижа байһан со-циализмэс капиталлизмын хүсэ ша-далаараашье, ондоо ямар нэгэн ар-даришье булха шадалгүй бай-даришье мэдэржэ, энэ бодото-лоо баримталха хэрэгтэй. Энэ-нэ харуулаб гэхэдэ, социалисти-кэсэ байгуулалта хадаа ганса-шье мүнөөдөр бата бэхи байна бэшэ, тус саашалашье угсаа эхээр хүг-жэжэ арга боломжонүүдтай.

Социалистическэ оронүүдэй, ка-питалистическэ оронүүдэй оршо-жо байһан сагта гүрэнүүд хоорондоо-лоо суг хамта оршон байха-рэгтэй гэдэн асуудалда харюу-лоо гэдэн зорилго табигдана.

Энэ үлэс тулада, нэн түрүүн, бүхы-нэ дээрэ эб найрамдал ханга-а амгалан ёһоор эргэ оршон бай-

ха, нийтын ондо ондоо байгуула-татай оронүүд амгалан ёһоор му-рысэхэ ёһотой. Энэ зорилго бөлүү-лхын тулада уласхоорондын шинд-хэдэггүй шухала шухала асуудал-нуудыс амгалан ёһоор шиндхэхэ-арга замуудыс оложо, болохо зэр-гэнь гүрэнүүдэй хоорондоо найн-харилсаа тогтохоо хэрэгтэй.

Тинхэдэ Нэгдэмэл Нацануудай-н Организациине али болохоор бэ-хижүүлхэ шухала. Юундэб гэхэдэ, ООН алишье системын гүрэнүүдыс түлөөлһэн уласхоорондын шухалын шухала организаци болоно бшуу. Гүрэнэй ямар нэгэн ажал-ябуула-штада үзүүлэгдэдэг хандаага элбэ-лолоо шалтагаануудһаа болодог юм. Тезд би Америкын засагаархид-дай зүгөө өөртөө ямар нэгэн онсо-хандаага эринэ бэшэб. Зүгөөр би өөрынгөө арад зонһоо, правительс-твоһаа бүхы дэлхэй дээрэ эб най-рамдал хангахаар арга боломжо-нуудыс бэдэрхэ гэдэн түлөөлгэ-тэйб. Тинхын тулада үсэд шангаар оролдогшье байгааб, оролдогшье-б. Хэлбэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, нам тушаа США-гэй засагаархидай абахаа байһан хэмжээнүүдыс соёл сурталтайшье, нэһилэ бодо-лошье шалтагаануудаар зүбгүүл-хын аргагүй. Тиибэ яабышье нимэ шиндхэбэринэ абаха гэжэ байгшад уласхоорондын шухала шухала асуудалнуудыс шинд-хэхэ зорилгоор ООН-эй Гене-ральна Ассамблейдэ суглар-һан делегацинуудай суг хамталаа найнаар хүдэлхэ арга боломжо бии болгохогүй гэдэн хүсэлтэй ха.

Асуудал. Конгын байдалаар гү, али ямар нэгэн ондоо асуудалаар ажагалтатай хэлэхэ хүсэлгүй гү?

Харюу. Танай табигһан асуудал-тай баян хэһонирхолтой. Конгын асуудалыс түрүүшын ээлжэндэ табигһантэй тон зүб. Мүнөө Конго дэлхэйн оронүүдэй гүрэнэй болон политическэ бүхы ажал-ябуулаша-дай ухаан бодолыс эзэлжэ байна. Конгодо ямараар хандаагаһан олон оронүүдэй, тон түрүүндэ, Нэгдэмэл Нацануудай Организациин мүнөөнэй политика элитээр хараг-дана. Аюулгүйн Советэй шиндхэбэ-ринэ Африкын энэ шэнэ гүрэнэй эр-хэ сүлөөтэй. бээ даанхай байда-лыс хангаһын тулада Конгын правительсвода тулалха шухала бүхы хэмжээ абаха гэдэн даалгавари ООН-эй генеральна секретарь г-н Хаммаршельдэ үгтэһэнине мэдэжэ. Конгодо мүнөө боложо байһан ушарнуудыс шэнжэлэн харахада, тэрэндэ даалгалаһан зорилгоону-дыс ООН-эй генеральна секретарь-господин Хаммаршельд дүүргэнэ-гүй гэжэ тон ехэ гэмшэлтэйгээр мэдэрхэ хэрэгтэй болоно. Үнэн дээрэ г-н Хаммаршельдын аба-жа байһан хэмжээндэ колониа-на дарлалтын түлөө байһан, мүнөө-шье байдаг оронүүдэй политикатай тааралдана.

Конго тушаа г-н Хаммаршельдын ябуулжа байһан политикыс ээс оро-нуудай али болохоор найшажа байһаниншье талаар бэшэ ха. Иимэ найшаал хараалһаа дорол.

Энэ хадаа г-н Хаммаршельдын хэ-нэй гар харадагынь гэршэлэнэ. Импералистнууд мүнөө Конго ту-шаа шаддал хаа ехэ юумэ, шад-аашьегүй хаа бага юумэ оложо абаха — Конгоһоо хангаад, Катанга про-винцине колонизаторнуудта үлөөжэ гэдэн политика ябуулха. Катанга бээ даанхай байдалтай болоо гэдэн хэбэртэйгээр харуулжа, Чомбе мэтын табималнуудаар колониза-торнуудай — бельгинхид болон тэд-нине үмөөргэһэдэй үнөөхил поли-тикыс ябуулхаага тэдэнэр нэдэнэ.

Энэ хадаа бага зэргыншье юумэ оложо абаха гэдэн политикань.

Ехэ юумэ оложо абаха гээшэнь — политическэ, экономическа талаараа бээ даанхай байдалтай болохын тулада өһөдэнгөө конголес арадай, тэршэлэн бүхы Африкын араду-дай аша тулада бодото, хэнһээшье дулдыдадаггүй национальна поли-тика ябуулдаг Конгын Республи-кын хуулига правительстве уна-гааха гэдэн политика гээшэ. Энэ правительствын ондоо колониза-торнууд бельгинхиде табигхагүй ёһотой. Бельгинхид тэндэ хэнээр-шье нэлгэшгүй мэргэжэлтэд гэдэ-гүүд болоод байха, харин прави-тельствын хара шарайтайшье хаа, үнэн дээрэ колонизаторнууд-дай политика ябуулдаг Чомбе мэтын табимал хунүүдхэ бүридүү-лэгдэхэ байна. Энэ хэрэгтэй гээгэ муу муухайнь юуб гэхэдэ, өөрынгөө политикыс колонизатор-нууд-импералистнууд ООН-эй ге-неральна секретарь г-н Хаммарше-льдын гараар ябуулна. Г-н Хам-маршельд энээнине ойлгоногүй гэ-жэ хэлэхын аргагүй. Үйг даа, энэ-нине тэрэ найн ойлгоно, тибэшье колонизаторнууд — импералистнууд-дай талыс хаража, зориута нимэ политика ябуулна. Тезд түүхын ябасыс гэдэрнэ сугаруулжа боло-хогүй. Түүхын ябасыс тогтоохоор нэдэлгэ гаргажа болохыс хаань, тэрээнине наатуулха гэжэ оролдо-жо байгшад хэзээдэшье хамгадан хая-гдаа эргэтэй юм. Колониа-на оронүүдэй арадууд хэзээдэшье эр-

хэ сүлөөгөө олохо, энэндэнэ эб найрамдалда дуратай бүхы ара-дууд, оронүүд али бүхы туһаламжа үзүүлхэ. Советскэ Союз өөһэдэн-гөө ленинскэ политикатада ходо-лоо үнэн эсэх тула гансашье талаар-лаа мэдүүлэдэ байдаг бэшэ, ко-лониа-на дарлалтаһаа сүлөөрхын, политическэ, экономическа тала-араа бээ даанхай байдалыс ба-тадахын түлөө тэмсэжэ байһан арад бүхэндэ туһаламжа, дэмжэл-гэ үзүүлнэ. Конго тушаа империа-листуудай нимэ политика юундэ ябуулжа байһаниншье хүн бүхэндэ эли болоо ёһотой. Нэгдэхээр, өөһэдэнгөө ороной бээ даанхай байдал олоһон конголес арадай жэ-шээ бусад колониа-на, дулдыданги оронүүдэй арадуудыс хорхойтуула-га гэжэ тэдэнэр айна. Хоёрдохоор, гол шухала зорилгонь юуб гэхэдэ, тэдэнэр урдындаа адли тоножо, дээрмэлдэжэ байһын тулада энэ баян оронине өөһэдтөө үлэхээс оролдоно.

Имгалт ООН-оор дамжуулан Конгодо туһаламжа үзүүлэгдэхэ ёһотой гэдэн дурадхалаа г-н Хам-маршельдын яаха аргагүйгөөр хам-гаалдаг байһаниншье колониза-торнуудай аша туйһе хамгаалха гэдэн эрмэлзэлгээр тайлбари-лагдана. Конгын республикын залуу правительсво, Конгын пар-ламентын найдабаряар энэ тушаал-да дэбжүүлэгдэнэн энэ правитель-ствын премьер-министр Лумумба г-н Хаммаршельдаар, тэдэнэй тала барилсадаг оронүүдэнь засагаар-хидаар дэмжэгдэнэгүй. Эзэм-дэлгын политика хамгаалагшад Патрис Лумумбыс коммунист гэжэ нэрлэнэ. Иимэ баталамжын буруу байһаниншье элитээр харагдана. Хрущев ямар католг бэ, господин Лумумба эгээл тинмэ коммунист ха гэжэ хэлэхэ байнаб. Тезд Лумумбын хэлэһэн үгэнүүд, ябуулжа байһан хэрэгүүдын коммунистич-кэсэ үзэл сурталтай тааралдаа байгаа хаань, коммунист намда эгээл таарамжатай байха байна. Национальна талаар бээ даанхай байдалтайнгаа түлөө тэмсэжэ байг-шадые коммунистүүд гэжэ харуу-лахаа нэдэдэг хүнүүд өһөдөө ойлго-жо байгад гү, али ойлгомторшье-гүй, коммунистнуудай политика бээ даанхай, эрхэ сүлөөтэй байдалтай тү-лөө тэмсэжэ байһан колониа-на арадуудай аша тулада, хүсэл эр-мэлзэлгэдэ таарана гэжэ мэдэрнэ гээшэ. Энэ хадаа намда, коммуни-стнуудта ехэ нэрэ хүндэ үзүүлгэ-дэнэ гээшэ. Конгодохи байдалыс саашадаа ямараар хүгжэхыс саг харуулха. Нэгэл юумэниншье элитээр харагдана, колониа-на арадууд тэмсэлээ һуларуулхагүй, колониза-торнуудай урда хүгэдэжэ байхагүй. Конгын политическэ, социальна хүгжэлтэ тухай хэлэхэ болоо хаа, саашадаа ямар зам шэлэхэ байһа-наа конголес арад өөһөдөө шинд-хэхэ. Нэгдэмэл Нацануудай Орг-анизациин политикыс зүб харгыда оруулха эгээл таарамжатай саг болоод байна. ООН-эй болохоёо байһан Генеральна Ассамблей тон ехэ удхашанартай Конгын байда-лай асуудалаар өөрынгөө ханам-жыс хэлэхэ. Нэгдэмэл Нацанууд-дай Организаци колонизаторнуудай аша туйһын бэшэ, бээ даанхай бай-далтай, эрхэ сүлөөтэй түлөө тэмсэжэ байһан арадуудай аша туйһын зүб политика ябуулха гэжэ найдаха хүсэл түрэнэ. Колонизаторнуудай гуримыс түргэнөөр үгы хээд, Кон-гынго республикын, бүхы баяли-гуудайн бодото эзэн болохын ту-лада бээ даанхай байдалтай тү-лөө тэмсэжэ байһан конголес арадаг Советскэ Союз тулалдаг байгаа, саашадаашье тулалха юм.

Асуудал. Танай табигһан асуудал-тай баян хэһонирхолтой. Конгын асуудалыс түрүүшын ээлжэндэ табигһантэй тон зүб. Мүнөө Конго дэлхэйн оронүүдэй гүрэнэй болон политическэ бүхы ажал-ябуулаша-дай ухаан бодолыс эзэлжэ байна. Конгодо ямараар хандаагаһан олон оронүүдэй, тон түрүүндэ, Нэгдэмэл Нацануудай Организациин мүнөөнэй политика элитээр хараг-дана. Аюулгүйн Советэй шиндхэбэ-ринэ Африкын энэ шэнэ гүрэнэй эр-хэ сүлөөтэй. бээ даанхай байда-лыс хангаһын тулада Конгын правительсвода тулалха шухала бүхы хэмжээ абаха гэдэн даалгавари ООН-эй генеральна секретарь г-н Хаммаршельдэ үгтэһэнине мэдэжэ. Конгодо мүнөө боложо байһан ушарнуудыс шэнжэлэн харахада, тэрэндэ даалгалаһан зорилгоону-дыс ООН-эй генеральна секретарь-господин Хаммаршельд дүүргэнэ-гүй гэжэ тон ехэ гэмшэлтэйгээр мэдэрхэ хэрэгтэй болоно. Үнэн дээрэ г-н Хаммаршельдын аба-жа байһан хэмжээндэ колониа-на дарлалтын түлөө байһан, мүнөө-шье байдаг оронүүдэй политикатай тааралдана.

Конго тушаа г-н Хаммаршельдын ябуулжа байһан политикыс ээс оро-нуудай али болохоор найшажа байһаниншье талаар бэшэ ха. Иимэ найшаал хараалһаа дорол.

Энэ хадаа г-н Хаммаршельдын хэ-нэй гар харадагынь гэршэлэнэ. Импералистнууд мүнөө Конго ту-шаа шаддал хаа ехэ юумэ, шад-аашьегүй хаа бага юумэ оложо абаха — Конгоһоо хангаад, Катанга про-винцине колонизаторнуудта үлөөжэ гэдэн политика ябуулха. Катанга бээ даанхай байдалтай болоо гэдэн хэбэртэйгээр харуулжа, Чомбе мэтын табималнуудаар колониза-торнуудай — бельгинхид болон тэд-нине үмөөргэһэдэй үнөөхил поли-тикыс ябуулхаага тэдэнэр нэдэнэ.

Энэ хадаа бага зэргыншье юумэ оложо абаха гэдэн политикань.

Ехэ юумэ оложо абаха гээшэнь — политическэ, экономическа талаараа бээ даанхай байдалтай болохын тулада өһөдэнгөө конголес арадай, тэршэлэн бүхы Африкын араду-дай аша тулада бодото, хэнһээшье дулдыдадаггүй национальна поли-тика ябуулдаг Конгын Республи-кын хуулига правительстве уна-гааха гэдэн политика гээшэ. Энэ правительствын ондоо колониза-торнууд бельгинхиде табигхагүй ёһотой. Бельгинхид тэндэ хэнээр-шье нэлгэшгүй мэргэжэлтэд гэдэ-гүүд болоод байха, харин прави-тельствын хара шарайтайшье хаа, үнэн дээрэ колонизаторнууд-дай политика ябуулдаг Чомбе мэтын табимал хунүүдхэ бүридүү-лэгдэхэ байна. Энэ хэрэгтэй гээгэ муу муухайнь юуб гэхэдэ, өөрынгөө политикыс колонизатор-нууд-импералистнууд ООН-эй ге-неральна секретарь г-н Хаммарше-льдын гараар ябуулна. Г-н Хам-маршельд энээнине ойлгоногүй гэ-жэ хэлэхын аргагүй. Үйг даа, энэ-нине тэрэ найн ойлгоно, тибэшье колонизаторнууд — импералистнууд-дай талыс хаража, зориута нимэ политика ябуулна. Тезд түүхын ябасыс гэдэрнэ сугаруулжа боло-хогүй. Түүхын ябасыс тогтоохоор нэдэлгэ гаргажа болохыс хаань, тэрээнине наатуулха гэжэ оролдо-жо байгшад хэзээдэшье хамгадан хая-гдаа эргэтэй юм. Колониа-на оронүүдэй арадууд хэзээдэшье эр-

хэ сүлөөгөө олохо, энэндэнэ эб найрамдалда дуратай бүхы ара-дууд, оронүүд али бүхы туһаламжа үзүүлхэ. Советскэ Союз өөһэдэн-гөө ленинскэ политикатада ходо-лоо үнэн эсэх тула гансашье талаар-лаа мэдүүлэдэ байдаг бэшэ, ко-лониа-на дарлалтаһаа сүлөөрхын, политическэ, экономическа тала-араа бээ даанхай байдалыс ба-тадахын түлөө тэмсэжэ байһан арад бүхэндэ туһаламжа, дэмжэл-гэ үзүүлнэ. Конго тушаа империа-листуудай нимэ политика юундэ ябуулжа байһаниншье хүн бүхэндэ эли болоо ёһотой. Нэгдэхээр, өөһэдэнгөө ороной бээ даанхай байдал олоһон конголес арадай жэ-шээ бусад колониа-на, дулдыданги оронүүдэй арадуудыс хорхойтуула-га гэжэ тэдэнэр айна. Хоёрдохоор, гол шухала зорилгонь юуб гэхэдэ, тэдэнэр урдындаа адли тоножо, дээрмэлдэжэ байһын тулада энэ баян оронине өөһэдтөө үлэхээс оролдоно.

Имгалт ООН-оор дамжуулан Конгодо туһаламжа үзүүлэгдэхэ ёһотой гэдэн дурадхалаа г-н Хам-маршельдын яаха аргагүйгөөр хам-гаалдаг байһаниншье колониза-торнуудай аша туйһе хамгаалха гэдэн эрмэлзэлгээр тайлбари-лагдана. Конгын республикын залуу правительсво, Конгын пар-ламентын найдабаряар энэ тушаал-да дэбжүүлэгдэнэн энэ правитель-ствын премьер-министр Лумумба г-н Хаммаршельдаар, тэдэнэй тала барилсадаг оронүүдэнь засагаар-хидаар дэмжэгдэнэгүй. Эзэм-дэлгын политика хамгаалагшад Патрис Лумумбыс коммунист гэжэ нэрлэнэ. Иимэ баталамжын буруу байһаниншье элитээр харагдана. Хрущев ямар католг бэ, господин Лумумба эгээл тинмэ коммунист ха гэжэ хэлэхэ байнаб. Тезд Лумумбын хэлэһэн үгэнүүд, ябуулжа байһан хэрэгүүдын коммунистич-кэсэ үзэл сурталтай тааралдаа байгаа хаань, коммунист намда эгээл таарамжатай байха байна. Национальна талаар бээ даанхай байдалтайнгаа түлөө тэмсэжэ байг-шадые коммунистүүд гэжэ харуу-лахаа нэдэдэг хүнүүд өһөдөө ойлго-жо байгад гү, али ойлгомторшье-гүй, коммунистнуудай политика бээ даанхай, эрхэ сүлөөтэй байдалтай тү-лөө тэмсэжэ байһан колониа-на арадуудай аша тулада, хүсэл эр-мэлзэлгэдэ таарана гэжэ мэдэрнэ гээшэ. Энэ хадаа намда, коммуни-стнуудта ехэ нэрэ хүндэ үзүүлгэ-дэнэ гээшэ. Конгодохи байдалыс саашадаа ямараар хүгжэхыс саг харуулха. Нэгэл юумэниншье элитээр харагдана, колониа-на арадууд тэмсэлээ һуларуулхагүй, колониза-торнуудай урда хүгэдэжэ байхагүй. Конгын политическэ, социальна хүгжэлтэ тухай хэлэхэ болоо хаа, саашадаа ямар зам шэлэхэ байһа-наа конголес арад өөһөдөө шинд-хэхэ. Нэгдэмэл Нацануудай Орг-анизациин политикыс зүб харгыда оруулха эгээл таарамжатай саг болоод байна. ООН-эй болохоёо байһан Генеральна Ассамблей тон ехэ удхашанартай Конгын байда-лай асуудалаар өөрынгөө ханам-жыс хэлэхэ. Нэгдэмэл Нацанууд-дай Организаци колонизаторнуудай аша туйһын бэшэ, бээ даанхай бай-далтай, эрхэ сүлөөтэй түлөө тэмсэжэ байһан арадуудай аша туйһын зүб политика ябуулха гэжэ найдаха хүсэл түрэнэ. Колонизаторнуудай гуримыс түргэнөөр үгы хээд, Кон-гынго республикын, бүхы баяли-гуудайн бодото эзэн болохын ту-лада бээ даанхай байдалтай тү-лөө тэмсэжэ байһан конголес арадаг Советскэ Союз тулалдаг байгаа, саашадаашье тулалха юм.

Асуудал. Танай табигһан асуудал-тай баян хэһонирхолтой. Конгын асуудалыс түрүүшын ээлжэндэ табигһантэй тон зүб. Мүнөө Конго дэлхэйн оронүүдэй гүрэнэй болон политическэ бүхы ажал-ябуулаша-дай ухаан бодолыс эзэлжэ байна. Конгодо ямараар хандаагаһан олон оронүүдэй, тон түрүүндэ, Нэгдэмэл Нацануудай Организациин мүнөөнэй политика элитээр хараг-дана. Аюулгүйн Советэй шиндхэбэ-ринэ Африкын энэ шэнэ гүрэнэй эр-хэ сүлөөтэй. бээ даанхай байда-лыс хангаһын тулада Конгын правительсвода тулалха шухала бүхы хэмжээ абаха гэдэн даалгавари ООН-эй генеральна секретарь г-н Хаммаршельдэ үгтэһэнине мэдэжэ. Конгодо мүнөө боложо байһан ушарнуудыс шэнжэлэн харахада, тэрэндэ даалгалаһан зорилгоону-дыс ООН-эй генеральна секретарь-господин Хаммаршельд дүүргэнэ-гүй гэжэ тон ехэ гэмшэлтэйгээр мэдэрхэ хэрэгтэй болоно. Үнэн дээрэ г-н Хаммаршельдын аба-жа байһан хэмжээндэ колониа-на дарлалтын түлөө байһан, мүнөө-шье байдаг оронүүдэй политикатай тааралдана.

Конго тушаа г-н Хаммаршельдын ябуулжа байһан политикыс ээс оро-нуудай али болохоор найшажа байһаниншье талаар бэшэ ха. Иимэ найшаал хараалһаа дорол.

соогуур сүүдхэ соо тамарба

«БАЛТИКА» ТУРБОЭЛЕКТРО-ХОДОЙ БОРТ, сентябрь 13. СССР-эй Министрүүдэй Советэй Түрүүлэгшын дэргэдэхэ хэблэлэй бүлэг хүдэлмэрлэгдэ ингэжэ мэдээсэнэ:

«Балтика» Атлантиин далай соо-гуур сүүдхэ үлүүтэй саг соо 500 ша-хуу миль тамарба. Балтийскаа га-раһан сагһаа хойшо Москвагай са-гаар энэ үдэрэй 12 час хүрэтэр хам-та дээрээ 1.700 миль соо «Балтика» тамараад ябана. Далай намдуу ном-гон, имгалт Атлантикын хойто та-лада болоһон халхи шуурганһаа да-лай эндэ хүрэтэр дорьбожо, судныс аалханаар үлгүдэнэ. Сагай уларил дулаан. Далай дээрэ бага ээргэ ма-натана, заримдаа шэбэнүүр бороо һабинаа. Н. С. Хрущевто Франциин президент генерал де Голлин эль-гээһэн телеграммыс «Балтикын» ра-диостанци үсээлдэр дамжуулан абаа. Тэрэнь соонь ингэжэ хэлгэ-дэнэ: «Франциин эрьбэ шадараар га-рахадаа, француз арадта, намда өөртэмни һайнине хүсэһэндэтэй хээрэ баясааб».

Английн «Дейли экспресс» гэжэ газетын редакторай асуудалнуудта Н. С. Хрущев сентябрь 12-то үдэ-шэ орой болоһон хойно харюу эль-гээгэ.

«Балтикада» һуужа ябагшад ажал хүдэлмэрэс үргэлжэлүүлнэ. СССР-эй Министрүүдэй Советэй Түрүүлэгшын тутгай ялагар салагар судна Америкын эрьбэ шэглэн сааша-даа дабшажа ябана.

Н. А. Мухитдинов Пекиндэ ерөбө

ПЕКИН, сентябрь 13. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гү-шүүн, секретарь Н. А. Мухитдинов түрүүтэй Советскэ Союзтай партино-правительственыс делегаци Ханой-һоо бусаха замдаа, мүнөөдэр Пекин-дэ хүрөб. Делегаци ДРВ-гэй бай-гуулагдаһаар 15 жэлэй ойдо зориу-лагдаһан баярта хабардалсаа, Вьет-намай Ажалшадай партиин III съезд дээрэ байлсаа.

Центнер мяхан оройдоол 158 түхэригэй болобо

АЛЕКСАНДРИЯ (Кировоград-ай область), сентябрь 13. (ТАСС). Лениней нэрэмжэтэ колхозой залуу гахайшан Леонтий Лукашевский һүүлшын бүлэг гахайнуудыс тушаа-халаа, жэлэйгээр түсэб дүүргэб. Тэрэ жэлэй эхиндэ хойшо 1.200 га-хай шахажа, 1.005 центнер мяха абаа. Нэгэ центнер мяхан 158 түхэ-ригтэ болоһон байна!

Леонтий Лукашевский гахай ша-хаха хүдэлмэри хүсэдөөр онһожо-руулаа. Тэрэ трактористын мэргэ-жэлтэй байһан дээрһээ, тэжээл өөрөө зөөжэ, гахайнуудай өһөдэн-гөө дураар эдэлжэ байдаг кормуш-канууд соо хэжэ үсэдэг. Унан авто-матическа аргаар дамжуулагдадаг юм.

Залуу малшан жэлэй эсэс хүрэтэр үшөө 500 гахай шахаха уялга абаа.

Советско-гвинейскэ экономическа харилсаан тушаа

Хани халуун, үгээс ойлголсолгын оршон байдалда Москвада хэл-сээнэй боложо амжалтатайгаар дүүрэнэб. Нүүдлээр, 1961—1965 онууд-та СССР-эй болон Гвинейн Республикын хоорондо худалдаа наймаа эрхилжэ удаан болзорой хэлсэндэ, экономическа болон техникескэ харилсаа холбоо байгуулха тухай 1959 оной августын 24-дэ баталагда-һан хэлсэндэ хабсаргагдаха протоколдо 1960 оной сентябрьин 8-да Москвада гар табигдаба.

СССР Гвинейн Республика хоёрой хоорондо 1959 оной февральин 13-да баталагдаһан худалдаа наймаанай түрүүшын хэлсээн советско-гвинейскэ худалдаа наймаанай харилсаа хүгжөөжэ хэрэгтэ һайн үүргэ-дүүргэе, хоёр ороной хоорондо эд бараа андалдан абалсалгыс үргэд-хөө.

Худалдаа наймаанда, суднаар ябалгада, гүрэнүүдэй хоорондын бусад экономическа харилсаануудта хамаатай юумээр али алиндаа таарамжатай эрхэ байдал бии болгохо гэжэ худалдаа наймаанай удаан болзорой хэлсээгээр хараалагданхай.

Тус хэлсээн хадаа тэгшэ эрхэтэй, али алиндаа ашатай туһатай бай-ха ябадалда үндэһэлэн, худалдаа наймаанай харилсаа саашадан үр-гэдэн бэхжүүлэхэ хэрэгтэ туһалха байна.

Оронине экономическа талаар хүгжөөжэ гурбан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээ-ябуулгануудыс бэслүүлхын тулада экономиче-ска болон техникескэ харилсаа холбоо саашадан үргэдхэн бэхжүүл-гэхэ гэжэ 1960 оной сентябрьин 8-да баталагдаһан протоколдоор хараа-лагданхай. (ТАСС).

Бурят ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Советэй орган

№ 220 (93

Социалистическэ уялгануудай дүүргэлтэе шаганабди

Зориндоо хүрэхэнь бэрхэтэй болоо

Байгша оной июль харын тэн багаар Сэлэнгийн аймагай Сталиной нэрэмжэтэ колхозойнхид нитын малай хэр зэргээр үсхэбарилгэдэжэ байһые олон зоной хабадалгатайгаар шалгалсаые республикын колхоз, совхозуудта дурдахан байгаа. Республикын газетэнүүдтэ толилогдон бэшгэ соогоо тус колхозойнхид мал хүргэгөө үсхэбарилхэ хэрэгтэ бии байһан дутуу дундануудаа хүсэд мэдэржэ, тэдэниен усадхаха тушаа яһала һайн хэмжээ-ябуулгануудые хараалһан горьтойхон уялгануудые абанан байгаа. Илангаяа эхэ малай һубайралгатай тэмсэхэ хэрэгтэ, үбэлэй хурьгадые абаха хэрэгтэ гол анхараала хандуулан байха юм.

Байрануудһаа эндэхи байра яһала һайн. Хото хорёонь сэбэр. Теэд үбэлэй хурьгадые абаха байрань бага, 250 хурьгадыные зоотехническэ нормын ёһоор багтахгүй юм.

—Уһнэ тэжээлээр хүсэд хангалдад байбал, үбэлэй хурьгадые абаха яһала һайншые, ажахыдашые аша үрэтэй ха юм даа,—гэжэ ахалагша хонишон үргэлжэлүүлнэ. Хурьгадай энэ байрада нэмэжэ барибалһы, бүхы гэжэ хонидоо үбэлдөө хурьгалуулжа болохо байгаа.

—Тээсгэн колхозой түрүүлэгшэ танда энэ отарынгаа хажууда түлгэ хонидые дажа абахыгтай дурдаха хамнай, та юун гэжэ болдоно,—гэжэ мантай сугтаа ябаһан колхозой түрүүлэгшын орлогшо Б. В. Пурбувай хурахада:

—Болохо байгаа. Өөрөөшье туршаха дуратай. Гансал хото хорёогоор дуталдажа байгаад залуу мал дажа абахань бэрхэтэй ха юм даа. Харин хурьгадаймнай энэ байра нэгэ бага үргэдхэжэ, саашадан залуу хонидой байхаар үргэлжэлүүлжэ, өвчарни бариха үгөө һаатнай ёһоор бэд даа,—гэжэ нүхэр Лубсанмаев хариуцаба.

Иймэ хөөрэлдөө колхозой хүтэлбэрлэгшэд хонишолтоёо нэгэнтэ бшэ хэлэн байха юм. Теэд хоһон хөөрэлдөөһөө сааша оһонгогүй хэрбэлтэй, энэнь тон гэмшэлтэй.

Хэһэйшье мэдлээр, манай республикын түрүү хонидоо, нэн түрүүн Социалистическэ Ажалай Герой Б. Доржиева нэгэ газарта хоёр отара зэргэлүүлэн хаража, ажал хүдэлмэридөө һайн амжалта туйлана ха юм. Иймэ аргаар харууһалхала хонидойн тоо олошорбошые һаа, харууһалдаж хунуудынь хуушаараа үлэжэ, ажалын бүтээсэ дээшлэнэ, мяха, нсоһонийн үнэсэн доошолно, хонишолой ажалай түлөөһөншье ехэ болодогын мэдлээжэ. Энэ шэнэ арга үргэнөөр хэрэглэхэ тушаа колхозой правлени, партийна организаци горьтойхон анхарала хандуулаха ёһотой гэжэ ханагдана. Юундэб гэхэдэ, тус колхоздо мал ажал дээрэ ажаллаха хүн зон дуталдана. Хаанһаа, ямар ажалһаа хэниен абажа элгээхэ-бибди гэхэ мэтэ хөөрэлдөөн хоһол болохо байдаг.

Мухар Хундын отара ерэхингээ урда тээ бидэнэр Тохой, Бургаастай нотагуудай отарануудай байра байдал харабади.

Зүүн Тохойд нүхэр Д. Базаровай харууһалдаг 590 эхэ хонид үбэлжэхэ юм. Эндэ баһал 300-гаад үбэлэй хурьгад абтахаар хараалагдана. Гэбэшье байрануудын здагай, хурьгадайн байра тон багахан, хүлээгдээгүйн халхалыншые багтахгүй. Иймэрхүү байдал Баруун Тохойдо, Дунда, Доодо Бургаастайда үзэгдэнэ. Мостын Аралай хонидой байра (хонишон Бальжинмаевгай отара үбэлжэхэ юм) бүришье муу, арбаад—хорёод жэлэй саана баригданан, нэгшые заһабарилдаггүй, даб дээрэ абанан хурьгадашые хэхэ газаргүй тооной.

Тохой, Зүй, Бургаастай, Лухово, Сүхэ, Ёнхор нотагуудай үбэлжэдэг хэлэн арбаад отарануудай байрануудые хараад, нимэ тобишолол хэжэ болоо:

1. Эндэх хонид хурьгадай байранууд хэлэн жэлэй туршада һельбэн заһабарилдаггүй, зарим нэгэниинь

(Луховодохи, Мостын Аралай, Баруун Тохойн, Түлгэн Буусын) үмхиржэ унахаа байна. Иймэ янзаарн эндэ үбэлэй хурьгадые гарза, хоролтоггүйгөөр абажа түлжүүлхэнь бэрхэтэй.

2. Иймэ эрхэ байдал колхозой правленид үнэй мэдээжэ байбашы, зохино хэмжээн абтаагүй байшоо, һаял хараалагдажа байна. Үбэлжэлгын эхилтэр бүхы байрануудаа заһабарилжа дүүргэхын тула отара бүхэндэ колхозой правленин, партийна комитедэй гешүүдые, хүдөө ажахын мэргэжэлгэдые, мүн бусалшы элбхитгэдэе эльгээбэл зохистой байгаа гэжэ ханагдана.

3. Тус колхоздо бүхы дээрээ хонидой байра дуталдана. Эбэшье шэнэ барилганууд болдогондогүй. Зүй, Бургаастай, Сагаан Жалга, Түлгэн Бууса гэхэ мэтэ нотагуудай (саһан үбэлдөө бага ородог) Читын областин колхоз, совхозуудай дүй дүршэл хэрэглэн, хотон соо байлгжа хонидые харууһалжа болохо байгаа гэжэ ханагдана. Энэ дүршэл манайшы республикада (жэшэнь, Борьбёгой совхоздо) хэрэглэгдэнэ ха юм. Хото барихада гаргашаншые бага, хотон соо үбэлжэһэн хонид шэрхи, дорюнууд, үһ ноһоһошы гээдггүй бшүү. Теэд энэ шэнэ арга эндэ тоогдоногүй. Энээн тушаа колхозой правлени, зоовтэмэргэжэлтэд бодожо, хонидоһодоо зүбшээжэ, ойрын сагта зохино хэмжээ абаха зэргэтэй.

Хонин һурэг олошоруулаха, ашаг шэмьшен дээшлүүлэхэ хэрэг гансахан саг сагтань үржүүлһэнһээ, байра байдалһаа дүлдүдадаг элдэ, харин ехэнхилдэ малай хойноһоо харууһалжа байһан хунуудһээ дүлдүдадаг гээшэ. Тимһээшэ тэдэные зохи дүршэл түхээрэгдлэн гэр байраар хангата, сүлөөтэй сагаа куйртунаар үнэргэхэ арга боломжо олгохо гээшэ шүхалын шүхала хэрэг болоно. Сталиной нэрэмжэтэ колхозой эрхэ байдалда малай отара, гүүртнүүд колхозой түб тосхонһоо хэдэн арбаад модоной газарта нэгэ нэгээрэ байрлана.

Гэбэшье маанайда ябажа хараһан олохон отарада (Баруун, Зүүн Тохой, Лухово, Мостын Арал, Түлгэн Бууса, Сүхэ) малшадай байха зоһид гэр гэжэ байхгүй. Мүнөө байрануудын шэл, шэрэм, сонхогүй, палааха, потологуудын унашаха болошонхой.

Тэдэ отарануудта культбаза, улаан булан гэхэ мэтэ культурно-гэгээрэлэй гуламтануудые эмхидхэхын, түхээрхын аргагүй. Ганса бишыхан байшанда хонишод арайхан лэ гэжэ байрлана ха юм. Үбэлэй хурьга абажа байха үедэ хурьгашад ай эрхэдэ бүришье бэрхэшээлтэй байдал үзэгдэхэ болоно.

Бүхы отарануудта нэгэхэн намарай гү, али жэлэй туршада хонишолой байха шэнэ гэрнүүдые, культбазануудые барихын аргагүй. Гэбэшье энэ шүхала асуудал ойрын жэл, хоёр жэлэй туршада шиндхэгдэхэ зэргэтэй. Энэниен колхозой правлени, партком мартаха ёһогүй.

Д. Цыбьжапов, манай тусхай корр.

АБАҢАН УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭХЭ ГЭЭН КОЛЛЕКТИВ БҮХЭНЭЙ ГОЛ ЗОРИЛ

Коммунистическэ ёһоор ажаллагшад

Коммунистическэ ажалай предпрятин нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэгшэ Улан-Удын сэмын фабрикийн аппаратно-ээрэлгын цехынхид онсо шалгарна. Тус цехын коллектив предпрятни соогоо 8 һарынгаа тусэб хамагһаа түрүүн дүүргэнхэй.

Мүнөө аппаратно-ээрэлгын цехын 24 бригада соо С. Шитов, С. Скураев, Ф. Кудрявцев гэгшэдэй хүтэлбэрлэдгэ коммунистическэ ажалай бригадануудай коллективүүд мурсыондэ ходо түрүүлэн ябана. Тэдэнэр халаанайнгаа даабари үдэр бүхэндэ 105—106 процент дүүргэдэг. Тинхэдэ эндэ коммунистическэ ажалай ударник болохын тула 12 хүн тэмсэнэ. Цех соогоо, нэн түрүүн, Екатерина Семенчук ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртөө. Мүнөө Е. Семенчук 62 һаһатайшы һаа, халаан бүрингөө даалгари 130—140 процент дүүргэнэ.

Мүнөө сагта амаралта ханахаар бэшэ байна. Шадаал һаа өөрынгөө хубита коммунизм байгуулаха хэрэгтэ оруулаар эрмэлзэнэб,—гэжэ һаһатай хүдэлмэришэн Е. Семенчук дарууһанаар хөөрэнэ.

Д. Семенов.

Хандагайнхид түрүүлһээр

Архангельска областин модошод ажалдаа шэнэ арга хэрэглэн, гайхамжада үүсхэл гарганан байха юм. Тэдэнэр автомашинада модо багса багсаар тээдэг болоо һэн.

Агууехэ Октябрин 43 жэлэй ойе угтуулан, Хандагайн модошод дээшлүүлэгдэнэ социалистическэ уялга абаа. Модо бэлдэхэ, шэрэхэ 1960 оной тусэб декабрин 1-дэ дүүргэжэ, жэлэй эсэс хүртээр 20 гара мянган кубометр һайн шанартай модо эльгээхэ гэжэ шиндлэнхэй. Мүнөө энэ леспромхозойхид октябрь һарын тусэбөөр ажаллана.

Коммунистическэ ажалай коллектив, ударнигай хүндэтгэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэгшэдэй тоо эндэ улам олошорно. Мүнөө энэ нэрэ зэргын түлөө дэлгэрһэн тэмсэлдэ мастер нүхэр Греховэй хүтэлбэрлэдгэ мастерска участогай коллектив, нүхэд Чехов, Михайлов гэгшэдэй бригадануудай гешүүд элбхитэйгээр хабаадана.

Манай республикын модоной предпрятинуудһаа, нэн түрүүн, Хорин аймагай Хандагайн леспромхозой коллектив энэ үүсхэлые халуунаар дэмжэһэн байна. Мүнөө тус леспромхозойхид шэнэ арга үргэнөөр хэрэглэхэ хойшо ажалайнгаа бүтээсэ, 30—40 процентээр дээшлүүлэнхэй. Модо ашаха хүндэ ажалһаа хорёод хүдэлмэришэн сүлөөлөгдөө.

Тус предпрятни соо дэлгэрһэн мурсыондэ нүхэр Новиковый хүтэлбэрлэдгэ мастерска участогай коллектив түрүүлһээр. Мүнөө тус участогай модошод Бурядай арадай ажахын совет болон профсоюзудай областной советей дамжуулгын Улаан туг гартаа баринан залдаа.

Н. Тюрнев.

КПСЭ-эй Центральна Комитедэй июнин (1959 оной) Пленумэй шиндхэбэринүүдые бэсэлүүлэн, Хандагайн модошод хүдэлмэрэ улам оньһожоруулаха, шэнэ техникэ, механизмуудые дүүрэн хүсөөрнэ ашагладаг болохо гэгһэн зорилго урдаа табья һэн. Энэ оролдолгын ашаар мүнөө эндэ модо бэлдэхэ бүхы хүдэлмэрилдэ шэнэ техникэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Модоной гешүүшэ тайраха ажал гүйсэд оньһожоруулагданхай. Тус леспромхозой модошолой оролдосоо ехэтэйгээр ажаллаһанай аша урэн элээр харагдана. Мүнөө тэдэнэр 8 һарын

хугасаа соо 9 һарын даабари дүүргэжэ шадаба.

Мүнөө октябрин 43 жэлэй ойе угтуулан, Хандагайн модошод дээшлүүлэгдэнэ социалистическэ уялга абаа. Модо бэлдэхэ, шэрэхэ 1960 оной тусэб декабрин 1-дэ дүүргэжэ, жэлэй эсэс хүртээр 20 гара мянган кубометр һайн шанартай модо эльгээхэ гэжэ шиндлэнхэй. Мүнөө энэ леспромхозойхид октябрь һарын тусэбөөр ажаллана.

Кожсомол-басаган-Рая Яманеева коммунистическэ ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэхые оролдосо. Раиса Кляхтын зэрэглэн-трикотажна фабрикийн зэрэглэн цехын оройгшоор хүдэлмэрилдэ, халаанайнгаа даабари 150—160 процент хүртээр дүүргэнэ. Зураг дээрэ: Раиса Яманеева ажаллажа байна. А. МАНТАЕВАН фото.

ПВЗ-гэй вагон-хабаралт эрхин токарь Алексей Ниялаанайнгаа даабари ходо дүүргэнэ. Зураг дээрэ: токарь колеев бүтэһэн продукция байна.

Залуу бригадираа омогорхоно

— Борис Арбаевта адлядаг бригадириүүд олон һаа, манай хүдэлмэришэн шатайгаар ябаха һэн,—гэжэ хи трестин нэгэдхи УНР чальник нүхэр Н. В. Бутагорхон хөөрэнэ.

Тэрэншые, үнэхөөрөө, зүб Юуб гэхэдэ, комплексно хүтэлбэрлэгшэ нүхэр Аррилингаа талмай дээрэ эзэн бшүү. Хаана, ямар хуяаралтайгаар бүтээгдэхэ ямарынь хожом хэхэ, хүшлөө хайшан гэжэ зүбөөр илан ажал дээрэ табиха гын материаллаар таһалда хангахба гэжэ залуу бригадираар мэдэдэг, ажалаа шадаа хуяуудлаг юм. Тус бригадын хуя Арбаевтай сугтаа эхилһээр бусадһаа гээдгэхэ үнэйни мартанхай.

Дунда һургуули дүүргэхэ һүүлээр Борис Арбаев барилдэ ажаллаха гэжэ шиндлэнгаа. Түрүүшээр юрын хүнд шэнөөр хүдэлжэ эхилһэн Залуу хубуун ехэ оролдосоо ажаллааг, хүдэлмэридөө ажаллааг хандааг, ойлгоогүй үнэйни хүдэлдэг, дүй хүдэлмэришлөө, мэргэжэ ходо һуража, зүбшээжэ ажалһэн. Түрүү барилгашадай дүршэлые халан абадаг, тэдэные наринаар шудалдаг занһэн. Тэрэ гэгээр удаан саг үшгегүй.

Нүхэр Арбаевта харюуһэн нэгэ хүдэлмэри даалгала шиндхэгдлэн байгаа. Бригад дэбжүүлэгдлэн Борис ходо дэжэ ябаһан бригадые турри рида гаргаха гэгһэн зорилго табья һэн. Мүнөө нүхэр Аррилингэй бригада түрүүшэ жэлэй эсэс гаранхай. Тус дүршэлд халаан, һарынгаа ри ходо үлүүлэн дүүргэнэ. Е. Мус

СОЦИАЛИЗМ БА МҮНӨӨ САГ

Дэлхэйн социалистическэ системн бий болоод, дам саашааа хүжэн бэхлэжэ байһан ушар уласхоорондын бүхы оршон байдалые үндөөрөөр хубилгаа. Мүнөөнэй капитализмаа социализмад орожо байһан саг үе болоно.

Дэлхэйн хүдэлмэришэнэй ба коммунистическэ хүдэлмэришэнэй дүй дүршэлые, Советскэ Союзай, арадай демократин оронуудай дүй дүршэлые соголон шэнжэлжэ зуураа, КПСЭ-эй XX, XXI съездууд социализма ондо ондоо байгуулагатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршон байжа шадаха тухай, мүнөө сагта дай сэрэгэй аюулдай зайсуулагдаха аргатай байһан тухай, социализмад элдэб оронуудай орохо формын хэдэн янзын байха тухай, мүн бусад асуудалнуудые тодорхойложо, марксизм-ленинизмын һургаалые творческэ ёһоор улам байжуулан байха юм.

Национально-сүлөөлэгшэ хүдэлмэришэн улам хүсэтэйгөөр дэлгэржэ байһан ушар социалистическэ дэлхэйн саашааа батажан бэхлэжэ, капиталистическэ дэлхэйн улам һандаран һуларжа байһанай гэршэ тэмдэг боложо үгэнэ.

Национально-сүлөөлэгшэ хүдэлмэришэн улам хүсэтэйгөөр дэлгэржэ байһан ушар социалистическэ дэлхэйн саашааа батажан бэхлэжэ, капиталистическэ дэлхэйн улам һандаран һуларжа байһанай гэршэ тэмдэг боложо үгэнэ.

Тимын тула социалистическэ революци тухай асуудалда шэнэ ёһоор хандха хэрэгтэй болоно. Пролетаридай диктатура гээшэ хазээ бүхэндэ социалистическэ революци гол удхань байдаг, мүнөөшье байна.

«Мүнөө үедэ капиталистическэ хэдэн оронуудта хүдэлмэришэн анги өөрынгөө түрүү отрядар толгойлуулан, хүдэлмэришэнэй болон арадай фронтын үндөөр гү, али элдэб партинуудые, ництын организацинуудые эблэрүүлэн, тэдэни дунда политическэ харилсаа тогтоохо бусад арга замуудые хэрэглэн, арад зонийгөө олонхиные нэгдүүлжэ, гражданд дай хэнгүйгөөр гүрэнэй засаг гартаа абажа, үйлдэбэрин хэрэгсэлнүүдэй гол шүхалые арад зоний болгохо аргатай байна» гэжэ 1957 оной намар, Москвада сугларһана коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлөгшэдэй зүблөнэй Деклараци дотор хэлэгдэнэ.

Национально-сүлөөлэгшэ хүдэлмэришэн улам хүсэтэйгөөр дэлгэржэ байһан ушар социалистическэ дэлхэйн саашааа батажан бэхлэжэ, капиталистическэ дэлхэйн улам һандаран һуларжа байһанай гэршэ тэмдэг боложо үгэнэ.

Харин империалистуудай ухаа ороһон, анархы сэдхэлтэй болон дээрһээ нимэ болоо баша, үнэндөө революцион хөсөнүүдэй гайхамжаг эхээр урган батажанан ушраһаа нимэ юумэ болоо ха юм. Тингээд мүнөө үедэ зэбсэгтэ тэмсэл хэжэ гү, али хүдэлмэришэн ангийн, эрөөрнэй түрүү отряд — коммунистическэ партион ударидалда дор, арад олонитын революцино эдбхи хэвшээдэ түшгэглэн, амгалан аргаар революцины илажа болохо тухай тобишолол КПСЭ-эй XX съезд хэлэн байгаа. Тингээд коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлөгшээрэй Московско зүблөнэ анэниеншье баталал аһанан байна. Зүгөөр тус тус ерөнүүдэй саашалаа социализмад орохо арга замууд бүри олон янзын болохо байха.

Капиталистическэ оронуудай марксизм-ленинскэ партинууд капитализмтай тэмсэхэ онол арга шудалха гэжэ оролдодог. Эдэ хэдэн капиталистическэ оронуудай хүдэлмэришэн анги коммунистическэ партинааг ударидалгаар ажалла таряашадые, үргэн нията интеллигенцие, бүхы патриотическэ хүсөнүүдые хушгэри дорно нэгдхэн, арад зоний олонхидто дэмжэгдэн, оппортунист этгээдүүдтэ эрид хатуу харюу сохилто угажэ, хархис хүсөнүүдые дилэжэ, парламентае үргэн нията арад зоний аша туһада алба хэдэг орган болгохо арга боломжотой. Тингэжэ зэбсэгтэ тэмсэлгүйгөөр, амгалан ёһоор, политическэ ба экономикада үндһэн хубилланууд бэсүлүгдэжэ болохо байна.

Харин зарим капиталистическэ оронуудтахи буржуази өөрынгөө сэрэг, полицида түшгэлэн, хүдэлмэришэн ангида харагзы шөрүүнээр эсэргүүсэжэ, зэбсэгтэ тэмсэл хэхые бааджаха магад. Тингэ һаань, хүдэлмэришэн анги буржуазин засагые хүсөөр унагатаа баатай болоно бээ. Энээн дээрһээ харахада, ангийн тэмсэлэй хэр зэргээр хурсадаха байһанин, капитализмаа социализмад орохо үеэр хүсэ хэрэглэхэ гү, али үгы гү гэгһэн асуудал үнэндөө пролетаридаһаа дүлдүдаха бэшэ, харин капиталистуудһаа, арад зоний олонхидтэй хушгэл эрмэлзэлдэжэ хархис этгээдүүдэй ямараар эсэргүүсэлһэнэ дүлдүдаха байна.

Капитализмаа социализмад орохо элдэб аргын бии байбашые, социалистическэ байгуулагтые найдамтайгаар, амжалта түгсөөр эрхилхын тула коммунистическэ партида хүтэлбэрлэгшэд хүдэлмэришэн ангийн политическэ засаг үгэнгүйгөөр, бата сатын реформнуудые бөөдүүлһэнэй үндөөр капитализмые «һайжаруулаха» аргатай гэгээрүшүүд мэдүүлдэг. Энэнь капитализмаа социализмад орохо үеэр хүсэ хэрэглэхэ гү, али үгы гү гэгһэн асуудал үнэндөө пролетаридаһаа дүлдүдаха бэшэ, харин капиталистуудһаа, арад зоний олонхидтэй хушгэл эрмэлзэлдэжэ хархис этгээдүүдэй ямараар эсэргүүсэлһэнэ дүлдүдаха байна.

Капитализмаа социализмад орохо үеэр хүсэ хэрэглэхэ гү, али үгы гү гэгһэн асуудал үнэндөө пролетаридаһаа дүлдүдаха бэшэ, харин капиталистуудһаа, арад зоний олонхидтэй хушгэл эрмэлзэлдэжэ хархис этгээдүүдэй ямараар эсэргүүсэлһэнэ дүлдүдаха байна.

Капитализмаа социализмад орохо үеэр хүсэ хэрэглэхэ гү, али үгы гү гэгһэн асуудал үнэндөө пролетаридаһаа дүлдүдаха бэшэ, харин капиталистуудһаа, арад зоний олонхидтэй хушгэл эрмэлзэлдэжэ хархис этгээдүүдэй ямараар эсэргүүсэлһэнэ дүлдүдаха байна.

Капитализмаа социализмад орохо үеэр хүсэ хэрэглэхэ гү, али үгы гү гэгһэн асуудал үнэндөө пролетаридаһаа дүлдүдаха бэшэ, харин капиталистуудһаа, арад зоний олонхидтэй хушгэл эрмэлзэлдэжэ хархис этгээдүүдэй ямараар эсэргүүсэлһэнэ дүлдүдаха байна.

Капитализмаа социализмад орохо үеэр хүсэ хэрэглэхэ гү, али үгы гү гэгһэн асуудал үнэндөө пролетаридаһаа дүлдүдаха бэшэ, харин капиталистуудһаа, арад зоний олонхидтэй хушгэл эрмэлзэлдэжэ хархис этгээдүүдэй ямараар эсэргүүсэлһэнэ дүлдүдаха байна.

Капитализмаа социализмад орохо үеэр хүсэ хэрэглэхэ гү, али үгы гү гэгһэн асуудал үнэндөө пролетаридаһаа дүлдүдаха бэшэ, харин капиталистуудһаа, арад зоний олонхидтэй хушгэл эрмэлзэлдэжэ хархис этгээдүүдэй ямараар эсэргүүсэлһэнэ дүлдүдаха байна.

Капитализмаа социализмад орохо үеэр хүсэ хэрэглэхэ гү, али үгы гү гэгһэн асуудал үнэндөө пролетаридаһаа дүлдүдаха бэшэ, харин капиталистуудһаа, арад зоний олонхидтэй хушгэл эрмэлзэлдэжэ хархис этгээдүүдэй ямараар эсэргүүсэлһэнэ дүлдүдаха байна.

Аймагагүй аад, шадамар

бол үшөө яана гэнэш— аймагагүй түб тосхойно дэ— ябалттай үблэгсөө бөг, хэдэн заяанай ха— гээш гү гэхээр, шэбхэ үнэр байха, һү, мяха, овошц наймаалдаг га— аршагдаагүй, хамаг— хүлөөр улаан тоонон Тезд эзэтэй ха юм. Нина Олимпт тэрэ дэлгүүрысэ ара бүхэнд гүрэнхөө са— абана бшуу.

Олимпт, дэлгүүр дээрэ ариг сэбэрысэ наринаар мяха, овошц наймаалдаг найнаар заһуулаад, ялайса гээд байгаа наатнай, юумэ янышье, худалдажа абанан— үүдтэ зохнд байха ёһотой. Түшаа хайн мэдэжэ, ойл— гаад, ажалдаа юундэ нимэ гэрээр хандана гэшшэбта? гэрээр хунүүдэй тараха— аймагай центрын бүхы гэдэтэй орожо, хононо ха

дэлгүүрысэ даагша хүчэр— худалдагшаднаа нэгэ тү— ородо хоёр түхэриг аба— ндаа һү, хартаабхашье абаад, гэр тээшэе гэшхэл— тай ха.

Аймагагүй түб тосхойно дэл— гүе байдалтайсэ мэдэжэ гэд, тэндэхи сельскэ Советдэ онойо турүүлэгшын хэмжээ гэр байал гайхалтай.

В. Бильдушкинов.

Удэсын дунда һургуули дүүргэхэ нэгэн хүүдэр Клавдия Корчуганова «Бурстай» трестин барилгада ажаллахаа ошожо, богонин бодзор соо кранай жолоононой мэргэжэлыс худалдан байна. Зураг дээрэ: К. Корчуганова ажаллажа байна. Ф. СОРОКИНОЙ фото.

МАЛШАДАЙ КУЛЬТУРНА ЭРИЛТЫЕ ХАНГАНА

зоуудай үүргысэ дээшэ— эрэгтэ партимнай зүгһөө эрэл оролдог саг үргэлжэ шатадаг гэшшэ. Коммунист— общество байгуулхын ту— мэдэлэ олонитысэ хабадуул— зар профсоюзудай урда эхэ— штануудысэ КПСС-эй ХХ гийбан байна.

ага мүнөө, долоон жэлэй бэлээрхоонь урид дүүргэ— оон тэмээлэй үлам үргэлжэ профсоюзай организаци— онинтэ ажалшалай дунда коммунистскэ мүрысөө дэлгэ— хүүмүүжүүлгын хүдэлмэри мухаршуулха үялгатай. Куль— турна эрилтэсэдэй проф— мухаршэбэрэй райком (тү— мээнь нүхэр М. Полоротова) организационудай ур— ганаан зорилгонуудысэ бөө— ногай комитетуудэй хү— мээнь тодорхойгоор хүтэлбэ— р эмхидхэлэй болон хүмүү— ны талаар профорганизаци— ны бодото тунхаламжа хүргэ—

аймагай культурын эмхи зур— гал профсоюзай организаци— ны эмхидхэлэй хүдэлмэрисэ үбүлгэд болонон дээршэе зургаануудай коллективүүд жэлэй туршада аймагайнгаа ажамые эрид шууд хүгжөөл— гүрүлхысэ оролоно. Аймагай культурын эрилтысэ хан— галысэ 14 клуб, культурын 12 библиотекэ, 22 стацио— нуудал киностановко, ай— магайн культурын байшан, типогра— фийн редакци гэхэ мэтэ хү— мээнь профсоюзай тус рай— комитетуудысэ үбүлгэдэ куль— турын эмхи зургаануудай хү— мээнь шалган хаража, ажал— лан дутагдалнуудысэ саг— хурдалдаг болоо. Зүблөөн дээр— гэдэхэ асуудал уридшалан шотон харгалдаг, хүдэлмэ— ри байхан арга боломжонуд

Шэнэ ёһоной һургуули

бирин 1-дэ Улан-Удэдэ бү— гдээрөө хүдэлдэг һургуули дээрэ һургуулида Чингискэ эрхэ уужам, һаруул байшан тэрэ һургуулида һурадаг 200 үбүлгэд үдэн урда тээ но— гонийнхысэ гүүдээр һургуу— лдэжэ, ашатай тунхатай үдэс уран хайханай болон бу— гдүүжүүдта хабаалсадаг

Н. Хазагаев.

Дээрэ: Галуута-Нуурай, шахтэруудай шэнэ клуб. Ф. МОРЕНЕЦЭЙ фото.

шэнжэлэгдэлэ байха юм. Жэшэнь, аймгүйсэдкомой культурын таһагай киномеханикуудай хүдэлмэридэ байхан ехээн дутагдал тус райко— мой заседани дээрэ элирүүлэгдэжэ, колхоз болон совхозуудай хүдэл— мэришэдтэ кино харуулга нилээд хайжаруулагдаа.

Клубуудай, Культурын байшан, библиотекын хүдэлмэрилэгшэд хүд— лөө ажамые хүгжөөхын түлөө тэм— сэжэ байһан ажалшалай дунда культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрисэ үргэнөөр абуулан, абанан уялгажа заатагуй дүүргэхэ хэрэгтэнь тэдэн— дэ тунхалха байһанаа хайнаар ойлго— но. Аймаг дотор культурын эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэднөө бүридхэгдэхэн уран хайханай агит— бригада мүү бэшээр хүдэлмэрилэнэ. Мухаршэбэрэй Культурын байшангай дэргэдэхи агитбригадысэ нүхэр Полоротова хүтэлбэрилнэ. Тус бригадын 8—9 гэшүүд репертуараа саг соонь шэнэлэн хубилгажа, ажаллаа шалгарһан хүнүүдысэ маг— талад, хүдэлмэри хэдэггүй, архин— ша, залхуу зарим хүнүүдысэ шог үгөөр шүүмжэлдэг байна. Тимэ— нэнь колхоз, совхозуудай ажал— шад тус бригадын полевои станууд— тань хүржэ ерхынхэ хүлээн байл— даг болонхой. Бригадын гэшүүдэй дунда уран зурааша, парикмахер, эмэлгын хүдэлмэрилэгшэ, лектор ябалсажа, ханын газетэ гаргалса— даг, лекци, элидхэл, хөөрөлдөө хэл— дэг, үбшэлһэн хүнүүдтэ тунхалдаг байна.

Хонхолойн Культурын байшан, Никольскын, Гашайн хүдөөгэй клубууд хайнаар хүдэлмэрилэнэ. Дур— сагдагша коллективүүд хаба— рай тарилганаа эхилээд, тарьяа хуряалга хүрээр колхозингууд, ме— ханизаторнуудай дунда культурно— гэгээрэлэй хүдэлмэрисэ таһалдал— гүйгөөр ябуулжа байна.

Культурын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай Мухаршэбэрэй райком

культурын эмхи зургаануудай хү— дэлмэрилэгшэдэй дунда социалист— тическэ мүрысөө эмхидхэхэ зуу— раа, һара бүри мүрысөөнэй дүн гар— гана. Тини түрүүлжэ, гэгдэжэ ябагшад сонсохогодог байна. Ная— хан Шаралдай нотогой киностан— новкын механик Володин, За— ганай киностановкын механик Филатов гэгшэдэй хүдэлмэрин дүй дүршэлэ согсолон, аймагайнгаа бүхы киномеханикуудай дунда дэл— гэрүүлхэ талаар хайшаалта үүсхэл гаргаа. Эдэ киномеханикууд ажал— шадые хайнаар хангахын түлөө оролдогто гарган, айлаар ябажа билдээ худалдадаг, аппаратура— нуудаа хайнаар харууһалдаг, һара бүрингөө түсбэысэ үлүүлэн дүүргэ— дэг байна.

В. Афанасьев, культурын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ.

„Эрдэм“ совхозой түрүүлүүл ҺААЛИШАД СООГО ЭРХИМЛЭЭ

Эндэхн хаалишалай дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ совхозой 5-дахи ог— делениин хаалишан Дугарма Балмаева түрүү һуури эзэлээд ябана. Жэлэй эхинһээ хойшо энэ хаалишан даажа байһан үнэс бүринһөө 1754 литр, тэрэ тоодо август һарада 232,9 литр һү хааба.

Арба гаран жэлдэ мал ажал дээрэ хүдэлжэ, Дугарма Балмаева нүхэдэйгөө тунхаламжаар, оролдохынгоо хайгаар ехээн дүй дүршэлтэй болонхой. Ажаллаа хайн амжалта туйланандаа тэрэ аймагай суута хаалишалай зэргэдэ үни— нэй тоологдодог.

Мүнөө энэ хаалишан коммунистическэ ажалы удариныг хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхэ зорилго урдаа табыад, шударгыгаар ажаллажа байхай.

— Долоон жэлэй хоёрдохи жэлдэ үнэс бүринһөө 2500 литр һү хааха гэгһэн социалистическэ үялгатай дүүргэхэб,— гэздэ Дугарма Балмаева мэдүүлнэ. Дүүргэхэшысэ байха.

НОГООНОЙ ХАЯХАНИИ, УНАНАЙ ТУНГАЛАГЫЕ ХАРАЖА...

Цыренжап Донитов гэр бүдөөрөө 1957 онһоо хойшо жэл бүри дүрбэлдэхн отделениин һубай хашарагуудысэ харагша юм.

Үнгэрөөшэ хабарай нүхэр Донитов 152 толгой хашарагуудысэ харууһална. Август һарын дүнгөөр тэдэнын толгой бүрини шэгнүүр сүүдхэдэ 1040 граммээр нэмһэн байба.

— Толгой бүрини шэгнүүрысэ сүүдхэдэ 900 граммээр нэмээхэ гэгһэн социалистическэ үялгатайды. Тини малаа үдэр, һүнигүи шахуу ногооной хайхание, унанай тунгалагысэ хаража адууһада гэгшэбди. Ингэжэ адууһада таргалангүй яахаб. Сентябрь һарын дүн бүришысэ хайн байха ёһотой,— гэздэ Цыренжап Донитов хөөрэнэ.

Л. Гомбоев. Мухаршэбэр.

Габшагай барилгашад

Доржи Банзаровой нэрэмжэтэ колхозой долоон хүнһөө бүридһэн барилгашадай бригада бүри март, апрель һарануудта 1500 кубометр барилгын модо бэлдэһэн байгад. Тэдэнэр отолһон модоёо ойдонь удааруулангүй, Майн 1-нэй һайндэр хүрэтэр бүлтэнь шэрэжэ, колхозой түб буссада буулгаа һэн. Майн 9-һөө типовой дунда һургуулин байшангай барилга эхилһэн, комплексно аргаар хүдэлмэринь ябуулагдажа захалһан юм.

Мүнөө дархашуул В. Казанцев, В. Астраханцев гэгшэд брвоннуудысэ пиломатериал тэбхэрлэн хөрөөдэжэ, нүгөөдүүлдэ ханын модо бэлдэхэ үгэнэ. Электрик В. Белонковский гэдэг хүшэр хүндэ хүдэлмэри электрын элшэ хүсөөр оньһожоруулжа, байшангай торхо бодхоохо болон бусад хүдэлмэри нилээд хүнгэлдэжэ шадлаа. Николай, Михаил Гребеншиковууд, А. Дмитриев, В. Зомин, Е. Сучков гэгшэд дүй дүршэл ехэтэй дархан К. С. Кутузовай хүтэлбэри доро хоёр дахбар һургуулин байшангай барилга дүүргэнтэбэ.

Габшагай барилгашад Агууехэ Октябрин 43 жэлэй һайндэрэй урда тээ һургуулин шэнэ байшан бэлэн болгохысэ шармайн оролоно. К. Доржиев.

США-гэй правительствода Советскэ правительствын эльгээһэн буруушаанан ното

СССР-һээ Нэгдэмэл Нацануудай Организациин дэргэдэ байдаг түлөөлгын зургаан США-гэй правительствын һануулгын бэшгэе Холбоото Штатуудһаа ООН-эй дэргэдэ байдаг түлөөлгын газарһаа энэ оной сентябрин 9-дэ абаа.

СССР-эй Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевысэ, ООН-эй Генеральна Ассамблейн XV сессидэ хабаадаха советскэ делегациин гшүүдысэ «Найдамтайгаар хамгаалгысэ хангахамнай» гэгһэн шалтаг баряад, советскэ делегациин толгойлошо — СССР-эй Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой ябахэ газарысэ ООН-эй түүхэлэ үзэгдөөгүйгөөр хизарлаха гэгһэн нэдэлгэ энэ бэшгэ соонь хэгдэһэн байна. Түсхалбал, Н. С. Хрущев Манхэттонһээ (Нью-Йорк гордой район) газаа тээшээ гарахагүй ёһотой гэгһэн эрилтэ энэ бэшгэ соонь хэгдэһэн байха юм.

Дурсагдһан абуулгатай дашарамдуулан, США-гэй правительствода СССР-эй правительство буруушаалгын ното эльгээгэ. Ното соонингэ хэлэгдэнэ. США-гэй прави-

тельствын эдэ абуулганыудысэ СССР-тэ харшаар хандаһан, мүн ООН-эй Генеральна Ассамблейн XV сессидэ хабаадаха советскэ делегациин хүдэлмэридэ һаад ушаруулха зорилготой ябадал болоно гэгһэнэ ондоо гоор сэгнэхэ аргагүй байна. Уласхоорондын шахардуу шанга байһан үдэ уласхоорондын оршон байдал һуларуулхын туллада шэнэ оролдогто гаргаха гэжэ олон гүрэнүүдысэ толгойлогшонорой хүсэжэ байһан үдэ США-гэй правительствын нимэ үйлэ хэрэг уласхоорондын оршон байдалысэ эртэһэнэ муудхааха хэрэгтэ зориулагдаһан лэ байна гэшшэ ха.

Генеральна Ассамблейн XV сессидэ хабаадаха советскэ делегациин хүдэлмэридэ һаад ушаруулха гэгһэн хуули бусын нэдэлгэнүүдысэ буруушаажа байһанаа Советскэ Союзай правительство мэдүүлнэ. ООН-эй центральна эмхи зургаануудай байха газар тухай хэлсэнгүй ёһоор, бөөдээ даажа абанан үялгануудаа США-гэй правительствын заатагуй дүүргэхэ тушаа СССР-эй правительство эрилтэ хэнэ.

Далай холын Далахайда*

Аяар һарьдаг хүбшын хормойдохн гүбэтэ гэжэ газарта гэр бүлээрөөрөө гурбан жэлдэ байрлаад, һарлагуудысэ хаража байһан малшан Сэдэн Шагдурович Гармаевтай уулзажа, удаахан зугаалбади.

Үиний коммунист Сэдэн Шагдурович анхан партизан ябаһан хүн даа.

— Сэдэн Шагдуровичнай бэлшээн таргалуулагдаха мал харадаг бэшшье һаа, холын гүүртэнүүдэй ногысэ дааһан хүн гэшшэд даа,— гэжэ Дашинима Дамбаевич хэлээд, гүүртысэ даагшалай танилсуулба. Тингээд Сэдэн Шагдуровичтаа хандажа дуугарта: —Зай, тишгэһэй амгалан гү?

— Амгалан даа. Тэрэ гонһнхэ хойшо мүнөө дээрээ абаа аниргүй байнал ха.

— Баһа дахин айлашаагүй бы даа?

— Угыл хаш даа.

Городһо ерһэн бэшшэд тэдэнэй юун тухайдысэ зугаалгысэ ойгожо ядшоод, хүнэй үгысэ таһа дүүрэн асууһаханысэ гайхашоод байжа байгаа бэлэйбди. Харин тэрэн тушаа ехэтэ һонирхонон тула һүүдэ Дашинима Дамбаевичһаа зорилго һуража абаа һэмди.

Түрүүлэгшэ малшан хоёр зугаалһан заанда:

— Малаа хэзээнһээ дошонь туухтайб?

— Угһөө, нүгөөдэрөө туухбай.

— Угысэ юрэдөө тэрэ Дондуков Гарманай яһан жэтгэй гүтэ гөшөөб?— гэжэ Дашинима Дамбаевич гүтэ һөлд дураа гутанан, шэрүүхэн хорлойгоор тад ондоо мууһэн тухай дуугарба.—Убэлэйнгөө бэлшээридэ мүнөө малаа оруулаад, үдэрэй гурба дахин баабгайн мяха адимж хэбтанэ гэжэ дуулаба. Ангай мяха адимж хэбтанэ сүдөөтэй байхаа һанажа, тэрэ һайн бэлшээридэ малаа оруулаба гэшшэ гү? «Мүнөө адимж уушһанһаа үлөө адимж өөхчинь дээрэ» гэжэ мэдэхгүй, ехэл һанаа амар амитан байна даа.

—Хари тэдэ оруулаад байнашн бы даа... Хэлэхэдэнь ойлого бшэ.

— Гэр бүлэдөөсө мүртөгөөр байхагүй... Юрэдөөд, Сэдэн Шагдурович, һөөрөө бусахадаа тэрэндэ хэлэгшлыи даа: би оройдөөсө хүндэлхээ бөлөөб, хойшо доо юушысэ эрижэ намда бу хандаг. Гордышысэ ошохон гэз һаанысэ табихагүй... Хожомоо тини һайн гүүртэ, бэлшээн таргалуулха мал даалгахагүйбди.

Ингэжэ хэлээ хадта түрүүлэгшэ тэрэ малшандаа нилээд ехээр дураа гутанан байгаа байна. Тээшысэ уурлангүй байхын аргагүй юумэ тэрэн хэжэ байна хаям даа. Малаа бэлшээн таргалуулжа, гүрнэдөө ехэ мяха тушааха зорилготойгоор холынгоо бэлшээринүүдысэ үбэлэй, хабарай, зунай, намарай болгон хубаарилаад, тэдэнэ һэлгүүлэн хэрэгжэ шанга гурим тогтоогоод байхадань, Гарма Дондуков гансал баеингээ амарысэ хаража, тэрэ гуримысэ үбэйгүйгөөр, холо бодолгүйгөөр өбдөө ха юм. Иймэ харюусалгагүй малшантай ондоо юун гэжэ зугаалхайн? Энэ ёһоороо намараанысэ хабараан гү, али үблөөжөөн инь зуһалан болоһоно база, ямаршысэ гурим жэрэм алдагдажа, түсөө, уялга дүүргэгдэнгүй үлэнэ база. Ямаршысэ ажал хүдэлмэридэ түсөө, гурим хэрэгтэй. Тэрэгүй һаа, ямаршысэ ажахысэ урагшатайгаар хүгжэжэгүй.

Гүүртысэ даагшынгаа ябаһан хойно тугаарай ойлонгүй үнгэрһэн юумээс түрүүлэгшэнь һурахадамнай, Дашинима Дамбаевич энебхилэн харюусаба:

ОЧЕРК

☆☆

— Сухарингүй хаана ошохонь һэм. Саһагын үбгэн ангуушан Чимитов Ринчин үнгэрэгшэ үблөө һайман шонго алаа. Манайшысэ эндэхн ангуушан шонго, баабгай хороожол байшэ. Юрэдөөд, һарьдаг уулын хабшалнуудта хүнүүд эзэн болохо ёһотой, боложшысэ байна гэшшэ. Ерэхэ жалда Тудхалта, Урда гол, Хойто гол гэхэ мэтгын аяар холын соорхойнуудай бургааһа һөөр сөбөрлөжэ, шонго газар хахалаад, культуруна ургамал тарихамнай. Тинхын тула үбэлэй харгыгаар тэндэ ДТ абаашабади. Зундаа трактор ошожо шадахагүй юм.

— Һайн лэ гэшшэд даа. Зерлиг ой тайгада, һарьдаг хүбшэнүүдтэ зоримгой зоригтойгоор довтолжо, эндэ бүрин эрхэтэ эзэд боложо байна хаямта даа.

4. ДАРУУХАН ЗАНТАЙ ДАЛАХАЙН БАСАГАН

Ши, Шагдурова Пана гэжэ нэрэтэйш. Хараха янзада ехэл даруухан, номохон зантай басагантай даа. Зуһалангай гүүртын бөлжөөндэ, силосей нүхэнэй ойро шамтай танилсаа һэм. Ши түмэр хүрээ барихайн, ехэл сүлөө заадаггүйгөөр шорой малтажа байгаа бэлэйш. Танай түрүүлэгшэ Дашинима Дамбаевич шам тээшэ заажа, ингэжэ хэлээ һэмди:

— Тээ тэрэхэмнай Шагдурова Пана гэшшэ. Энэ гүүртын эрхим залуу хаалишан тухай тугаарай зугаалжа ябаа хамнай...

— Аа, тэрэ залуу басагантай бы. Заабол танилсаха, дурьен буулгажа хэрэгтэй,— гэздэ силосей нүхысэ тойрон, шамда гүйжэ ошоо бөлэйб...

Һүүлдэн үдэшин наранай орохо тээшэ тугүүлхэдэ, ши хани басагантаа сугта манай машинада һуужа, биднэр булгадаа үнедэйтнай зунай байрада эрээ һэмди. Ши нэгэ аяга сай байгаада, халаада үмдөө, үнегээ хаахаа гарааш. Тингээд байтар гүүртын малшан, анхан Ленинград шадар фашистнуудтай дайлагдажа, гараа шархатһан Даша Пренлаев хазаар морөөр ондоор-ондоо хатарган, бөлшээрн дээрһөө үхэрнүүдэ туужа асарба. Харин жалда мал ажалда худалһэн Ханда Самбилонна Цыреновашысэ тугалнуудаа түрүүн асарһан байжа, үнэ һаалга түлэб залхалшо бөлэй. Тэрэ зүртөө сомоо сомоо үнжэһэн гүүртысэ даагша Жаб Шагдуровысэ ажалһаа эрээ һэн.

Шамайсэ түрүүлэгшэтай ехэл магтаа даа. Оройдоо нөдөндө жэлдэ анха түрүүн үнжэһэн хаалишан болоһон аад, хоруун үнжэһэн арбан юһан тугал абажа, элүүр энхээр тулжүүлһэн байһан. Мүнөө үнжэн бүриһөө долоон зуни литр һү һаагаад байһан. Энэ нотогайтай эрхэ байдалаар, малай үүлтэрээр бодоходо, яһала гэмгүй үрэ дун гэшшэ бээ даа. Тездэ, Пана амжалталда һанаагаа амархын тула ингэжэ хэлэгдэжэ баа ха юм. Харин улам ехэ амжалта туйлахын түлөө оролдох гэшшэ зүблэлтэ зоний ёһо гурим бшэ аал? Утаата-Далахайн залуушуудай барандаа шам шэнгээр оролдоо һаанысэ, түрэл «Байкал» колхозтай долоон жэлэйнгэ түсбэысэ бөлзөрһоонь урид дүүргэхэл даа, сохом. Хэрбээ Бурядай залуушуудай бүхндөө нимэ габшагайгаар хүдэлөө һаанысэ, түрэл республикамнайшысэ түргэн алхамар урагшаа дабшахал!

Удаань үнедэйтнай хорёо соо орожо харахадамни, ши арбан зөөлөхөн хургаа үнедэйтнэгэ дэлян бажуужа, тоһолиг үнжэһэн һүемнэ һаажа, артель нотагайнгаа алтан зөөриисэ арьбадхалсажа байгаа һэнши. Тоһолиг һүнай түрүүшын дунлаһануудай түмэр хүнэг соо шэнхинэн орохонь ямар жэгтэй хайхан хусжам мэтээр дуудладаг ба даа! Солото ажалай мартагдашагүй гоёхон гимн мэтээр сонсогтод бшэ аал?..

Орын бурят басаганай— шинин түхэрэн харахан, даруу номохон шарайе харахдаа, арбан жаахан хурганайшн ар-

гагүй шадамараар хүдэлхысэ хайхашаан байхалаа, тугаарайнай хүхму зугаа һаанаанда ороодхөө.

— Зай, Пана, хадамда гаража, холын нотаг абашахаа байнагүй бээш даа?— гэжэ Дашинима Дамбаевич энебхилэн зугаалжа захалаа һэн. Хуутогаар зугаалашысэ һаа, һанаһан байһан юумээс халһэн янзатай. Тээшье ямар түрүүлэгшэ нимэ бэрхэ басагаһа алдаха дуратай байха һэм! Ши үдэ мэдэг энебхилэн, уруггаа хараад, юушысэ харюусагүйш. Даншысэ һаа даруу номгон, хирүү зантай ха юмши даа. Ондоо хорон үргэгэй басаган һаа, яб байса, яһанай ябгайтар харюу хэлхэ байгаа бээ. Аян холонхой ябаһан танигдаагүй хүнэй ойро эһэнһэн гайханаан юм гүш, ойлгоогүйб.

— Яруунын хүбүүндэ ябашахаа һанаагүй бээш даа?— гэжэ холын айлан хуухо зугаада оролсоо һамнай.

Шамээгүй. Ши манай асуудалда маргажа гү, али өөрингөө ямар нэгэн һайхан бөлөөдө дашууржа, нөөхил уругууға хараад, энебхилэн заанда һуугаа бэлэйш.

— Угы даа, аяар баруун заханаа аяар зүүн заха халамда ошохогүй байха даа.— Дашинима Дамбаевич гэгээржэ арэжэ, хоргодууһан нуурысһын хаража ядан ядан дуугарба.—Угы даа, Пана, минин түрһэн нотагай, Саһагын хүбүүндэ гарана бээш. Утаата-Далахайнгаа хүбүүндэ ошоо һамши, бүришысэ хайн байха һэн даа. Залуушуулай, комсомол түрэ нара хэжэ, бэлэг сэлэг обойтор угэхэ бөлэйбди. А?

Шамээгүй. Милл даруу номгохон энебхилгэ...

— Зай, тингээ һаа, Паньметнай Хэлгынгоо хүбүүндэ абажа ябашахамни ха даа.— гэжэ холын айлан баһа эжэлэнгүй дуугарба. Юрэдөө басагадай ашэхэдэ, юундэ хүнүүд бүри гааража гасаалхала һанагшэб?

Шамээгүй. Зүгөөр ши одоошысэ толгойгоо үргэжэ, машинын сонхоор зуралзаһан түрэл хайхан тайгата нотагаа, сөөрөн салгиһан урдаһан Сэхир горхонгоо харашоод һуугаа бэлэйш. Магад харьялан урдаа Хөлгө гэгдэгшын ямар нотаг юм ааб, манай Эдэйн голһоо, манай Утаата-Далахайһаа хар гоё юм ааб гэжэ һанаадхөө гүш даа? Али халуухан зүрхэндөө үннийн хадагалжа ябаһан инаг гансынгаа хайхан дурьсэ нидэндөө зургалдадхөө гүш даа?

Гүүртэдэ хүрэтэрөө нагшысэ үгэ дуугарангүй, бололтого болон һуугаа һэнши. Тинхэдэшин шамайсэ сэдхэддэ нэгэл бишхын гажаралтай хаш даа гэжэ тухайлаа һэм. Бхээр гажарһанай хэрэггүй даа. Даруу номгон "апи, дамай хайн ажал хүнэй бөөнө, нэрэс гоёдог. Шининишье хөөрхөн жаахан басаган шамдал аяли даруу номгон, ажалһа бэрхэ бүхэ бодоход даа, эгитгэнэб. Ши өөрөө арбан юһа, хори һанаандаа хубингаа жаргал оложшье болохон. Иймэ даруу номгон, ажалһа бэрхэ басаганай зүрхысэ Ярууна, Хэлгыншысэ, Санага, Далахайнысэ хүбүүд буулаһыб гэжэ һанахал байха, яабатысэ. Тэрэхэн жаргалайшн ямархан үдэр ерэхысэ ла талажа мэдэнгүйб, зүгөөр ханхинама хүйтэн үбэлэй, ногоон зүлтэтэ хабарай, халуун нарага зунай, шарма набышта намарай нэгэ хайхан, сэлмэг үдэр хэрээшгүүй хүржэс ерэхэ юм, эгитгэнэб. Тиниэ хайхан хубингаа жаргал олоходоо, даруу номгон зангаа мартажа:

Сөггөөр бүрхөөһэн нотаг байна, Сөггөөр Далахайн бшэ да гү? Сөггөөр башһэн бшэг байна,

Шаналашын зориулан бшэ да гү?— гэжэ дуулаһаар, олон залуу нүхэдтөө, хонгёохон хүгжэмөө татаһан Сэхир сибэрхэн горхондоо үдшүүлэн, шанхан нотаг зорихон даа. Хубингаа жаргалэй нимэ шэндэмнигэ хайхан замаар ошожо ябахдаа, шамда зориулан энезехэн хэдэ үгынэми бу мартаһарай.

Баяртай, Пана! Шамда хамаг хайхан жаргал хүсэн үлгншэ:

Барадий МУНГОНОВ. Утаата-Далахайн. 1960 оной сентябрь.

